

*І. А. Циналєвська*

## **Науково-організаційний супровід як інструмент забезпечення територіального розвитку: досвід ЄС та України**

*Досліджено роль науково-організаційного супроводу в забезпеченні регіонального й місцевого розвитку та створенні передумов для управління розвитком територіальної господарської системи (регіону, громади). Розглянуто досвід країн-членів Європейського Союзу щодо формування системного підходу для забезпечення науково-організаційного супроводу під час формування та реалізації політики згуртованості ЄС на загальноєвропейському, регіональному та місцевому рівнях. Охарактеризовано чотири покоління програм Європейської мережі спостереження за просторовою політикою (European Spatial Planning Observation Network, ESPON). Досліджено вітчизняний досвід науково-організаційного супроводу під час розроблення стратегій соціально-економічного розвитку в громадах України та роль проектів міжнародної технічної допомоги в цьому процесі. Досліджено досвід та основні проблеми залучення установ Національної академії наук України до розроблення стратегій розвитку територіальних громад України. Запропоновано застосування системного підходу на загальнодержавному рівні в питанні забезпечення науково-організаційного супроводу з боку фахівців інститутів Національної академії наук України для покращення стратегування регіонального та територіального розвитку на загальнодержавному та місцевому рівнях.*

*Ключові слова: регіональний розвиток, територіальний розвиток, науково-організаційний супровід, політика згуртованості, регіональна політика, інструмент, ЄС.*

**Формулювання проблеми.** Визначення стратегічних напрямів регіонального розвитку є ключовим етапом, що визначає набір механізмів та інструментів управління та забезпечення регіонального розвитку. Формування інструментарію регіонального (локального) розвитку нерозривно пов'язане з формуванням методичних основ забезпечення та управління територіальним розвитком, на які спирається регіональна політика. Методичні основи регіональної (територіальної) політики визначаються через сукупність принципів регіонального (територіального) розвитку, кінцеву мету впливу, напрями та вектори розвитку в багатосценарних підходах за результатами визначення ефективності тих чи інших підходів та інструментів, а також моделювання ефекту щодо досягнення кінцевої мети. Кінцева мета розвитку будь-якої територіальної соціально-економічної системи (регіону, макрорегіону, мікрорегіону, району, громади) реалізується через визначений набір завдань розвитку та об'єктів впливу: населення, місцевих суб'єктів господарської діяльності, великих локальних стейкхолдерів, органів місцевої влади (що одночасно можуть бути суб'єктами та об'єктами впливу за наявності відповідних компетенцій і владних повноважень, наданих державою) та (державних) організацій та установ, що надають населенню соціальні послуги (освітні, медичні, правові, психологічні, інформаційні, реабілітаційні, рекреаційні, послуги із соціального захисту малозабезпеченим і вразливим верствам населення, а також локальні безпекові, що особливо актуально в нинішніх умовах).

Забезпечення ефективності в досягненні соціально-економічного розвитку території нерозривно пов'язано як з максимальною ефективністю використання наявних територіальних активів (природних, фінансово-бюджетних, матеріальних, зокрема інфраструктури території), людського капіталу (із притаманними населенню знаннями, навичками, здібностями та освітою), так і з географічним розташуванням, культурними та соціальними активами території та якістю місцевих інститутів. Остання залежить від ефективності управління територією державними адміністраціями та місцевими органами влади, основним

завданням яких є забезпечення належних умов проживання місцевого населення та формування сприятливого місцевого підприємницького середовища, а також від активності громадського сектору та недержавних установ, що сприяють залученню інвестицій та розвитку місцевого підприємницького середовища, розробленню та ефективному використанню інструментів розвитку території.

Обґрунтування вибору набору засобів, інструментів і механізмів розвитку територіальної соціально-економічної системи дає змогу обрати певний інструментарій (механізм, інструмент, засіб або комбінації їх), який здатен забезпечити запланований хід процесу розвитку та досягнення очікуваного результату. Водночас формування ефективного інструментарію не гарантує ефективну реалізацію його застосування. Важливою є також належна організація його впровадження, що надає можливість управління процесом розвитку, особливо в умовах невизначеності, продиктованих такими форс-мажорними обставинами, як ведення активних бойових дій або виникнення кризових явищ в економіці національного чи світового масштабу (як от глобальна фінансова криза або пандемія COVID-19).

Саме наукове обґрунтування надає процесу формування методичних основ управління та забезпечення територіального розвитку більшої об'єктивності та прогнозованості щодо досягнення кінцевої мети – забезпечення розвитку територіально-господарської системи, що набуває особливої актуальності в кризових умовах – виникнення та поширення небезпечних інфекцій (наприклад COVID-19) або виникнення надзвичайних загроз національній безпеці та територіальній цілісності (як у ситуації повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України).

**Аналіз останніх досліджень.** Питання забезпечення регіонального розвитку в контексті євроінтеграції та згуртованості в Україні були розглянуті в роботах низки вітчизняних представників економічної науки. Зокрема, у своєму науковому доробку І. З. Сторонянська та Л. Я. Бенюк [1], В. І. Захарченко [2] визначають концептуально-методичні засади формування нової регіональної політики в Україні, ураховуючи європейський досвід. Я. А. Жаліло є автором низки наукових публікацій, зокрема [3], що висвітлюють інституційні основи забезпечення згуртованості в регіональній політиці України. У роботах Б. В. Буркинського [4] та О. І. Лайка [5] висвітлені домінанти забезпечення згуртованості в регіональних економічних системах та основні передумови забезпечення згуртованості територіально-господарських систем в Україні.

**Метою статті** є вивчення ролі науково-консультаційного супроводу як інструменту забезпечення територіального розвитку з позиції досвіду ЄС та усталеної на території України практики.

**Основні результати дослідження.** У широкому розумінні науково-організаційний супровід у контексті цього дослідження трактується як залучення експертів, які є фахівцями в царині управління територіальним розвитком, просторового планування, регіональної економіки, оподаткування (у сфері місцевих податків) і бюджетування проектів територіального розвитку.

Дослідивши досвід Європейського Союзу щодо формування інституційного середовища підтримки територіального розвитку, слід зазначити, що науково-методичний супровід реалізації політики згуртованості в ЄС, яку також називають регіональною політикою ЄС, здійснюється Європейською мережею спостереження за просторовою політикою (European Spatial Planning Observation Network, ESPON). Мережа ESPON була створена для здійснення науково-методичного супроводу Європейської комісії для прийняття тих чи інших рішень із забезпечення вирішення конкретних прикладних завдань щодо просторового розвитку та забезпечення реалізації головного завдання політики згуртованості ЄС – зменшення територіальних диспропорцій розвитку регіонів всередині ЄС. Згодом коло завдань мережі ESPON було розширено та набуло більш

прикладного значення, як от розроблення довгострокових програм просторового та територіального розвитку ЄС та написання стратегій розвитку для окремих регіонів та муніципалітетів.

Перша програма, ESPON 2006 (2000-2006 [6], була спрямована на доповнення Європейської перспективи просторового розвитку (The European Spatial Development Perspective, ESDP) шляхом вивчення тенденцій і наслідків політики та впровадження політики ESDP, об'єктивізуючи ефективні шляхи досягнення її цілей та варіантів. У межах першої програми ESPON зосереджується на аспектах, що стосуються актуальних тогочасних проблем, зокрема розширення Європейського Союзу та його наслідки для політики ЄС, і наголошує на двох концепціях: територіальної згуртованості та поліцентризму. Обидві концепції пов'язані та доповнюють одна одну під час розгляду конкретного територіального підходу до розроблення рекомендацій.

Метою другої програми, ESPON 2013 (2007-2013 pp.) [7], було впровадження системи проміжних звітів (кожні шість місяців) для мережі ESPON для надання опрацьованої інформації про нові знання щодо європейського просторового розвитку з питань, що становлять особливий інтерес для північних країн. У межах другої програми робота фахівців Європейської мережі зі спостереження просторового співробітництва була зосереджена на трьох основних напрямках досліджень: прикладні дослідження, цільовий аналіз і розроблення наукової платформи. Прикладні дослідження було зосереджено на формуванні доказової бази для розуміння територіальної динаміки на рівні регіонів і міст. Цільовий аналіз був спрямований на взаємодію з різними стейкхолдерами, мета яких – скористатися європейською перспективою. Ішлося про дві країни-кандидатки (Болгарію та Румунію), а також Норвегію та Швейцарію у відповідних до їхніх потреб територіальних контекстах. За третім напрямом досліджень – створення наукової платформи – робота науковців ESPON була присвячена розробленню територіальних індикаторів та інструментів для моніторингу та аналізу територіальної згуртованості держав-членів.

Третя програма, ESPON 2020 (2014-2020 pp.) [8], мала два пріоритетні напрями: формування територіальної доказової бази, передання знань, моніторинг показників, розроблення інструментів і збільшення охоплення; технічна допомога. Перший пріоритетний напрям охоплює єдину тематичну ціль Регламенту європейської територіальної згуртованості (ETC), досягнення якої було пов'язано з інвестиційним пріоритетом: інституційна спроможність та ефективне державне управління. Було заявлено п'ять конкретних цілей, якими керуватиметься програма ESPON 2020: (1) покращення надання територіальної доказової бази через прикладні дослідження та аналіз; (2) покращений рівень передання знань і використання аналітичної підтримки користувачів; (3) покращене територіальне спостереження та інструменти для територіального аналізу; (4) розширення охоплення та використання територіальної доказової бази; (5) компактніші, ефективніші та результативніші положення щодо впровадження та більш фахова допомога у реалізації програми. ESPON 2020 зосереджує свою діяльність на чотирьох напрямках досліджень: прикладні дослідження; цільовий аналіз; моніторинг і розроблення інструментів; охоплення.

Четверте покоління програми – ESPON 2030 (на програмний період 2021-2027 pp.) [9]. ESPON 2030 спрямована на підтримку зацікавлених сторін на всіх рівнях у досягненні «зеленого переходу» до кліматично нейтральної економіки, забезпечуючи водночас справедливі умови життя для всіх людей у будь-якому місці. Під час формулювання місії програми її було вдосконалено та розширено для підтримки посилення ефективності політики згуртованості ЄС та інших галузевих політик і програм щодо європейських структурних інвестиційних фондів (ESI), національних і регіональних політик територіального розвитку

Таблиця 1

Систематизація окремих прикладів залучення експертів для розроблення чинних стратегій розвитку в регіонах та окремих громадах України

| Регіони України           | Залучення вітчизняних експертів для розроблення стратегій розвитку в регіонах та окремих громадах                                                                                                  | Залучення зарубіжних експертів для розроблення стратегій розвитку в регіонах та окремих громадах                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1                         | 2                                                                                                                                                                                                  | 3                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| Автономна Республіка Крим | -                                                                                                                                                                                                  | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| Вінницька обл.            |                                                                                                                                                                                                    | Програми для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Хмільницької та Дашівської громад<br>Проект міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (ПРОМІС) швейцарсько-українського проекту “Підтримка децентралізації в Україні” (DESPRO): Подільська агенція регіонального розвитку |
| Волинська обл.            | Розроблення Стратегії розвитку Рожищенської територіальної громади до 2027 року ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І.Долішнього НАН України»                                            | U-LEAD з Європою: розроблення програми комплексного відновлення території громади для Ратнівської громади<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Горохівської та Торчинської громад                                                                                                                                                                                                  |
| Дніпропетровська обл.     |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: розроблення програми комплексного відновлення території громади для Томаківської та Солонянської громад                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| Донецька обл.             |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Новогродівської та Селидівської громад                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| Житомирська обл.          |                                                                                                                                                                                                    | Підтримка децентралізації в Україні (DESPRO): Новоборівська селищна ОТГ Житомирської області                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Закарпатська обл.         |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: розроблення стратегії розвитку для Ясінянської громади                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| Запорізька обл.           |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: розроблення програми комплексного відновлення території громади для Вільнянської громади                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Івано-Франківська обл.    |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: розроблення програми комплексного відновлення території громади для Бурштинської громади                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| Київська обл.             | Співпраця з громадами Київщини в розробленні стратегій розвитку громад в умовах воєнного стану ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Мамутова Національної академії наук України» | Проект «Надання експертної та технічної підтримки уряду та обласним адміністраціям у розробленні й імплементації планів відновлення»: Бородянська громада<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Великодимерської та Димерської громад                                                                                                                                               |
| Кіровоградська обл.       |                                                                                                                                                                                                    | Підтримка децентралізації в Україні (DESPRO): допомога Новоукраїнській міській ОТГ<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Аджамської та Гурівської громад                                                                                                                                                                                                                            |
| Луганська обл.            |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Красноріченської та Нижньодуванської громад                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| Львівська обл.            |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Шегинівської та Східницької громад<br>U-LEAD з Європою: розроблення програми комплексного відновлення території громади для Стрийської громади                                                                                                                                                                                                   |
| Миколаївська обл.         |                                                                                                                                                                                                    | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Новобузької та Мигіївської громад                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

Продовження табл. 1

|                    |                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Одеська обл.       | Розроблення стратегії сталого розвитку для Візирської ОТГ ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Новоборисівської та Ренійської громад                                                                                                                                                                                                                                              |
| Полтавська обл.    | Розроблення Стратегії розвитку Опішнянської громади Київською школою державного управління ім. Сергія Нижного                | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Диканської та Нехворощанської громад                                                                                                                                                                                                                                               |
| Рівненська обл.    |                                                                                                                              | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Острозької та Корецької громад                                                                                                                                                                                                                                                     |
| Сумська обл.       |                                                                                                                              | Проект «Надання експертної та технічної підтримки уряду та обласним адміністраціям у розробленні й імplementації планів відновлення»: Лебединська, Великописарівська, Тростянецька, Недригайлівська та Боромлянська громади<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Краснопільської, Тростянецької та Буринської громад |
| Тернопільська обл. |                                                                                                                              | Проект «Підтримка децентралізації в Україні» (DESPRO): Великогаївська сільська ОТГ Тернопільської області                                                                                                                                                                                                                                          |
| Харківська обл.    |                                                                                                                              | Проект «Надання експертної та технічної підтримки уряду та обласним адміністраціям у розробленні й імplementації планів відновлення»: Дергачівська, Савинська та Чугуївська громади                                                                                                                                                                |
| Херсонська обл.    |                                                                                                                              | Проект «Надання експертної та технічної підтримки уряду та обласним адміністраціям у розробленні й імplementації планів відновлення»: Нововоронцовська та Чорнобаївська громади<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Каховської та Нижньосірогозької громад                                                          |
| Хмельницька обл.   |                                                                                                                              | U-LEAD з Європою: розроблення програми комплексного відновлення території громади для Шепетівської громади<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Староушицької та Білогірської громад                                                                                                                                 |
| Черкаська обл.     |                                                                                                                              | U-LEAD з Європою: Шевченківська громада (проект з енергонезалежності)<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Золотоніської та Руськополянської громад                                                                                                                                                                  |
| Чернівецька обл.   |                                                                                                                              | U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку території для Кам'янської та Чудейської громад                                                                                                                                                                                                                                         |
| Чернігівська обл.  |                                                                                                                              | Проект «Надання експертної та технічної підтримки уряду та обласним адміністраціям у розробленні й імplementації планів відновлення»: Крюківська, Куликівська, Менська та Сновська громади<br>U-LEAD з Європою: допомога в розробленні стратегій розвитку для Срібнянської та Ладанської громад                                                    |
| м. Київ            |                                                                                                                              | Проект «Підтримка реформ в Україні UK-UA»                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| м. Севастополь     | -                                                                                                                            | -                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

*Джерело: складено автором на основі даних [10-17].*

та макрорегіональних стратегій (Macro Regional Strategies), а також стратегій морського басейну Sea Basin Strategies.

Стосовно вітчизняного досвіду науково-організаційного супроводу в питанні формування методичних основ забезпечення та управління територіальним розвитком зазначимо, що в Україні склалася поширена практика залучення до процесу створення методичних матеріалів з підтримки реформи децентралізації, стимулювання розвитку місцевого самоврядування, розроблення регіональних і місцевих стратегій розвитку переважно установ і громадських організацій,

асоційованих із зарубіжними агенціями міжнародної донорської допомоги (або інших міжнародних фондів).

У табл. 1 систематизовано досвід залучення експертів для розроблення стратегій розвитку в регіонах та окремих громадах України.

Міжнародна технічна допомога є важливим інструментом для залучення ресурсів, спрямованих на структурну перебудову України, вирішення економічних і соціальних проблем, а також створення необхідної інфраструктури, особливо в контексті євроінтеграційних прагнень України. Надзвичайно актуально це з огляду на обмеженість фінансових, інтелектуальних і людських ресурсів в умовах ведення активних бойових дій на території України, що є об'єктивною реальністю сьогодення [18, с. 17; 19]. Водночас питання залучення іноземної технічної допомоги у великих масштабах у більшості сфер державної політики (зокрема державної регіональної політики) ще в довоєнні часи ставало предметом численних дискусій серед державних діячів, науковців і громадськості, особливо в аспекті забезпечення національних інтересів [20, с. 600-623].

З огляду на обмежені фінансові можливості та дефіцитність бюджетів більшості громад України ще до початку повномасштабного вторгнення 2022 р. ситуація із платоспроможністю громад тільки погіршилася. За обмеженості фінансових, людських і матеріальних ресурсів у громадах України, особливо в контексті обмежень воєнного стану та безпекових ризиків, усе більшого значення набувають програми та проекти міжнародної технічної допомоги. За даними Міністерства розвитку громад та територій України, на кінець 2022 р. до розроблення понад 60% стратегій розвитку громад були залучені експерти програм міжнародної технічної допомоги від міжнародних партнерів з розвитку [21].

**Висновки.** За результатами дослідження досвіду науково-організаційного забезпечення стратегування регіонального та муніципального розвитку в Україні можна зазначити, що на сьогодні зв'язок між наукою та відомчим рівнем, на якому відбувається формування політики регіонального розвитку, частково втрачено. До 2010 р. діяла Рада з вивчення продуктивних сил України Національної академії наук України (РВПС) – одна з найбільших, найстаріших і найавторитетніших наукових установ України серед науково-дослідних закладів економічного профілю [22]. Вона була ліквідована, а на її базі було створено Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України. Особливістю наукових досліджень, які проводилися в РВПС, була їхня практична спрямованість. Відповідно до завдань, поставлених Президентом України, Кабінетом Міністрів України та іншими органами державної влади, регулярно готувалися наукові звіти з різних соціально-економічних, еколого-економічних, демографічних, науково-технічних та інших актуальних питань загальнодержавного й регіонального розвитку, які містили рекомендації для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, високих темпів економічного зростання, підвищення життєвого рівня і добробуту населення держави.

Зауважимо, є поодинокі приклади співробітництва установ НАН України із громадами в питанні розроблення стратегій розвитку. Наприклад, відділ проблем міжрегіонального співробітництва Луганської філії ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України» співпрацює з громадами Київської області, ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» мав досвід співпраці з громадами Одеської області в цьому питанні. Проте таке співробітництво не є системним, адже його фінансування відбувається переважно на основі міжнародної фінансової або технічної допомоги в межах проєктів, де установи НАН України є підрядниками, з якими замовник (міжнародний фонд або громадська організація, що фінансується в межах міжнародних проєктів) укладає

договір. Здебільшого територіальні громади в Україні є бюджетодефіцитними та потребують державних дотацій на покриття поточних витрат, тому брак коштів на розвиток (що посилюється з початком повномасштабного вторгнення в лютому 2022 р.) стимулюватиме громади до пошуку можливості участі в проєктах з розвитку місцевого самоврядування, фінансованих міжнародними організаціями, що діють в Україні.

У нинішніх умовах формування та реалізація політики регіонального та місцевого розвитку в контексті згуртованості потребують залучення досвідчених фахівців з питань регіонального розвитку. Вони можуть представляти регіональні інститути Національної академії наук України, що займаються питаннями регіонального та локального розвитку. Для формування та реалізації політики згуртованості на регіональному та локальному рівнях в Україні може бути надзвичайно корисним досвід успішної впровадження останніх 20 років дослідницької програми ESPON, спрямованої на формування політики згуртованості, визначення векторів розвитку регіонів в Європейському Союзі та надання практичних рекомендацій щодо розроблення стратегій регіонального та локального розвитку для окремих регіонів і муніципалітетів на їхнє замовлення.

Отже, зважаючи на зазначене, пропонується залучення фахівців НАН України до процесу розроблення, моніторингу виконання, корегування та аналізу процесу та результатів реалізації стратегій розвитку регіонів, муніципалітетів і громад засадах системності та за умови забезпеченості відповідного державного замовлення від Міністерства розвитку громад та територій України.

#### Список використаних джерел

1. Сторонянська І. З., Бенювська Л. Я. Нова регіональна політика України: інструментарій та напрями реагування в умовах сучасних викликів. *Регіональна економіка*. 2023. № 1(107). С. 5-13. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-1>
2. Захарченко В. І. Генеза та основні напрями нової регіональної політики країн Єврозоюзу (в контексті досвіду для України). *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2020. № 1. С. 11-20. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2020.2>, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3974862>
3. Жаліло Я. А. *Пріоритет «згуртована країна» у вимірах регіональних стратегій*. К.: УНЦПД, 2020. 32 с. URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Regioplatt.pdf>
4. Буркинський Б. В., Лайко О. І. Детермінанти та пріоритети реалізації цілей згуртованості регіональних економічних систем в умовах повоєнного відновлення України. *Економічні інновації: зб. наук. пр.* 2023. Вип. 25(1). С. 7-22. DOI: [https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.1\(86\).7-22](https://doi.org/https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.1(86).7-22)
5. Лайко О. І., Циналевська І. А. Генезис та концептуальні основи політики територіальної згуртованості регіонів в Україні (проблеми визначення поняття та суті). *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2022. № 2(20). С. 37-50. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.02.2022.5>, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7217533>
6. ESPON 2006. *ESPON*: Website. URL: <https://archive.espon.eu/programme/espon/objectives-espon-2006>
7. ESPON 2013. *ESPON*: Website. URL: <https://archive.espon.eu/programme/espon/espon-2013-programme>
8. ESPON 2020. *ESPON*: Website. URL: <https://archive.espon.eu/programme/espon/espon-2020-cooperation-programme>
9. ESPON 2030. *ESPON*: Website. URL: <https://www.espon.eu/espon-2030/espon-2030-programme>
10. Волохатий С. 258 проєктів, 40 технічних завдань та туризм в пріоритеті: Ясінянська громада завершує розробку стратегії розвитку. *U-LEAD з Європою*: сайт. 13.10.2021. URL: <https://u-lead.org.ua/news/19>
11. Гавриленкова М. 10 громад розроблятимуть програми комплексного відновлення територій за підтримки U-LEAD. *U-LEAD з Європою*: сайт. 08.08.2024. URL: <https://u-lead.org.ua/news/520>
12. Відібрані громади для надання підтримки з розробки стратегій розвитку. *Rada.info*: сайт. [н. д.]. URL: [https://rada.info/upload/users\\_files/04418096/52bc94f3c4b4970323ea1338f99d6286.pdf](https://rada.info/upload/users_files/04418096/52bc94f3c4b4970323ea1338f99d6286.pdf)
13. Напрацювали 63 ідей проєктів: у Рожищі відбулося третє засідання робочої групи з розробки Стратегії розвитку громади. *Волинь Online*: сайт. 29.06.2023. URL: <https://volynonline.com/naprachyuvaly-63-ideyi-proektiv-u-rozhyshti-vidbulosya-tretye-zasidannya-robochoyi-grupy-z-rozrobky-strategiyi-rozvytku-gromady>
14. *Стратегія розвитку Опішнянської громади*. Опішня, 2022. 116 с. URL: <https://opishnya-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-opishnyanskoi-teritorialnoi-gromadi-15-43-01-23-01-2024>
15. Розробка стратегій місцевого економічного розвитку. *Подільська агенція регіонального розвитку*: сайт. [н. д.]. URL: <https://pard.org.ua/rozrobka-strategij-miscevogo-ekonomichnogo-rozvitku.html>

16. Проєкт ПРОМІС 2015-2021: ініціативи для розвитку громад України. *Децентралізація*: сайт. 19.04.2021. URL: <https://decentralization.ua/news/13467>
17. Події. Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України: сайт. 2024. URL: <https://www.iepd.kiev.ua/?cat=1>
18. Васильєва М. О. Нова парадигма ефективності зарубіжної допомоги розвитку *Актуальні проблеми міжнародних відносин*: зб. наук. пр. 2010. Вип. 93. Ч. 1. С. 103-107. URL: <http://apir.iir.edu.ua/index.php/armv/article/view/643/601>
19. Мако́та Г. Міжнародна технічна допомога як основна категорія в теорії та практиці міжнародного технічного співробітництва. *Ефективність державного управління*: зб. наук. пр. 2014. Вип. 39. С. 55-64.
20. *Конкурентні стратегії безпеки розвитку України у глобальному середовищі*: монографія / ред. А. І. Мокій. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2019. 872 с.
21. Понад 90% громад розробляють або вже затвердили стратегічні документи розвитку. *Міністерство розвитку громад та територій України*: сайт. 08.03.2024. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35390.html>
22. *Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України*: сайт. 2024. URL: <https://web.archive.org/web/20090208103617/http://rvps.kiev.ua/Index.htm>

#### References

1. Storonyanska, I. Z., & Benovska, L. Ya. (2023). Nova rehional'na polityka Ukrayiny: instrumentariy ta napryamy reahuvannya v umovakh suchasnykh vykykiv [New regional policy of Ukraine: tools and directions of response in the context of modern challenges]. *Rehional'na ekonomika – Regional Economy*, 107 (1), 5-13. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-1> [in Ukrainian].
2. Zakharchenko, V. I. (2020). Heneza ta osnovni napryamy novoyi rehional'noyi polityky krayin YeS (v konteksti dosvidu dlya Ukrayiny) [Genesis and main directions of the new EU regional policy (in the context of experience for Ukraine)]. *Ekonomichnyy zhurnal Odes'koho politekhnichnoho universytetu – Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, 1, 11-20. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2020.2>, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3974862> [in Ukrainian].
3. Zhalilo, Ya. A. (2020). *Priorytet «zhurtovana krayina» u vymirakh rehional'nykh stratehiy* [Priority «Cohesive Country» in the Dimensions of Regional Strategies]. K.: Ukrainian Center for Independent Political Research. Retrieved from <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/Regioplat.pdf> [in Ukrainian].
4. Burkynskyy, B. V., & Layko, O. I. (2023). Determinanty ta priorytety realizatsiyi tsiley zhurtovanosti rehional'nykh ekonomichnykh system v umovakh povoyennoho vidnovlennya Ukrayiny [Determinants and priorities of regional economic systems cohesion goals realization in the conditions of Ukraine post-war recovery]. In *Ekonomichni innovatsiyi* [Economic innovations]: Vol. 25(1) (pp. 7-22). DOI: [https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.1\(86\).7-22](https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.1(86).7-22) [in Ukrainian].
5. Layko, O. I., & Tsynalyevska, I. A. (2022). Henezys ta kontseptual'ni osnovy polityky terytorial'noyi zhurtovanosti rehioniv v Ukrayini (problemy vyznachennya ponyattya ta suti) [Genesis and conceptual foundations of the territorial cohesion policy of regions in Ukraine (problems of definition of the concept and essence)]. *Ekonomichnyy zhurnal Odes'koho politekhnichnoho universytetu – Economic Journal of Odessa Polytechnic University*, 2(20), 37-50. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.02.2022.5>, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7217533> [in Ukrainian].
6. ESPON 2006. *ESPON*: Website. Retrieved from <https://archive.espon.eu/programme/espon/objectives-espon-2006>
7. ESPON 2013. *ESPON*: Website. Retrieved from <https://archive.espon.eu/programme/espon/espon-2013-programme>
8. ESPON 2020. *ESPON*: Website. Retrieved from <https://archive.espon.eu/programme/espon/espon-2020-cooperation-programme>
9. ESPON 2030. *ESPON*: Website. Retrieved from <https://www.espon.eu/espon-2030/espon-2030-programme>
10. Volokhatyy, S. (2021, Oct 13). 258 proyektiv, 40 tekhnichnykh zavdan' ta turyzm v prioryteti: Yasinyans'ka hromada zavershuje rozrobku stratehiyi rozvytku [258 projects, 40 technical tasks and tourism as a priority: Yasinyansk community completes development strategy]. *U-LEAD with Europe*: Website. Retrieved from <https://u-lead.org.ua/news/19> [in Ukrainian].
11. Havrylenkova, M. (2024, Lul 08). 10 hromad rozroblyatymut' prohramy kompleksnoho vidnovlennya terytoriy za pidtrymky U-LEAD [10 communities will develop comprehensive territorial restoration programs with the support of U-LEAD]. *U-LEAD with Europe*: Website. Retrieved from <https://u-lead.org.ua/news/520> [in Ukrainian].
12. Vidibrani hromady dlya nadannya pidtrymky z rozrobky stratehiy rozvytku [Selected communities to provide support in developing development strategies] (n.d.). *Rada.info*: Website. Retrieved from [https://rada.info/upload/users\\_files/04418096/52bc94f3c4b4970323ea1338f99d6286.pdf](https://rada.info/upload/users_files/04418096/52bc94f3c4b4970323ea1338f99d6286.pdf) [in Ukrainian].
13. Napratsyuvaly 63 ideyi proektiv: u Rozhyshchi vidbulosya tretye zasidannya robochoyi hrupy z rozrobky Stratehiyi rozvytku hromady [Developed 63 Project Ideas: The Third Meeting of the Working Group on the Development of the Community Development Strategy was Held in Rozhyshche] (2023, Jun 29). *Volyn Online*:

- Website. Retrieved from <https://volynonline.com/napraczuvaly-63-ideyi-proektiv-u-rozhysshi-vidbulosya-tretye-zasidannya-robochoyi-grupy-z-rozrobky-strategiyi-rozvytku-gromady> [in Ukrainian].
14. *Strategiya rozvytku Opishnyans'koyi hromady* [Development Strategy of Opishnyanskaya Community] (2022). Opishnya. Retrieved from <https://opishnya-gromada.gov.ua/strategiya-rozvitku-opishnyanskoi-teritorialnoi-gromadi-15-43-01-23-01-2024> [in Ukrainian].
  15. Rozrobka stratehiy mistsevoho ekonomichnoho rozvytku [Elaboration of local economic development strategies] (n.d.). *Podillya Regional Development Agency*: Website. Retrieved from <https://pard.org.ua/rozrobka-stratehii-mistsevoho-ekonomichnoho-rozvytku.html> [in Ukrainian].
  16. Projekt PROMIS 2015-2021: initsiatyvy dlya rozvytku hromad Ukraïny [PROMIS Project 2015-2021: Initiatives for the Development of Ukrainian Communities] (2021, Apr 19). *Decentralization*: Website. Retrieved from <https://decentralization.ua/news/13467> [in Ukrainian].
  17. Podiyi [Events] (2024). *Institute of Economic and Legal Research named after V. K. Mamutov of NAS of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://www.iepd.kiev.ua/?cat=1> [in Ukrainian].
  18. Vasylyeva, M. O. (2010). Nova paradyhma efektyvnosti zarubizhnoyi dopomohy rozvytku [New Paradigm of Efficiency of Foreign Development Assistance]. In *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn* [Actual problems of international relations]: Vol. 93\_1 (pp. 103-107). [in Ukrainian].
  19. Makota, H. (2014). Mizhnarodna tekhnichna dopomoha yak osnovna katehoriya v teorii i ta praktysi mizhnarodnoho tekhnichnoho spivrobotnytstva [International technical assistance as the main category in the theory and practice of international technical cooperation]. In *Efektyvnist' derzhavnogo upravlinnya* [Efficiency of public administration]: Vol. 39 (pp. 55-64). [in Ukrainian].
  20. Moki, A. I. (2019). *Konkurentni stratehiyi bezpeky rozvytku Ukrayiny u hlobal'nomu seredovyshchi* [Competitive Strategies for Development Security of Ukraine in the Global Environment]. Lviv: Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine. [in Ukrainian].
  21. Ponad 90% hromad rozroblyayut' abo vzhe zatverdily stratehichni dokumenty rozvytku [Over 90% of communities are developing or have already approved strategic development documents] (2024, Mar 08). *Ministry of Communities and Territories Development of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mtu.gov.ua/news/35390.html> [in Ukrainian].
  22. *Council for the Study of Productive Forces of Ukraine NAS of Ukraine*: Website (2024). Retrieved from <https://web.archive.org/web/20090208103617/http://rvps.kiev.ua/Index.htm>

**Tsynalievskaya I. A. Scientific and organizational support as a tool for ensuring territorial development: experience of the EU and Ukraine**

*The role of scientific and organizational support in ensuring regional (and local) development, as well as in creating the prerequisites for managing the development of the territorial economic system (region, community) has been investigated. The experience of European Union countries in forming a systematic approach to ensuring scientific and organizational support in the formation and implementation of EU cohesion policy (also known as EU regional policy) at the pan-European, regional, and local levels in EU countries has been examined. As part of the study of EU experience, four generations of programs of the European Spatial Planning Observation Network (ESPON) are presented, representing a set of approaches and methods for implementing scientific and organizational support in the context of the formation and implementation of EU territorial policy. The article also examines the domestic experience of scientific and organizational support in the development of socio-economic development strategies in Ukrainian communities and the role of international technical assistance projects in this context. The experience of involving institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine in the development of development strategies for Ukrainian territorial communities and the main problems arising in this context are examined separately. The article also proposes the application of a systematic approach at the national level to ensure scientific and organizational support from specialists of the National Academy of Sciences of Ukraine to improve regional and territorial development strategies at the national and local levels.*

*Keywords: regional development, territorial development, scientific and organizational support, cohesion policy, regional policy, instrument, EU.*

*Цинальєвська Ірина Антонівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу розвитку регіональних економічних систем ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України» (e-mail: tsynalievskaya.i@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9276-4264>).*

*Tsynalievskaya Iryna Antonivna – Ph.D. (Econ.), Senior Researcher of the Department of regional economic systems development of the Institute of Market and Economic&Ecological Researches of the National Academy of Sciences of Ukraine.*

Надійшло 08.01.2025 р.